

18. maaliskuuta 1999

A4-0123/99

MIETINTÖ

Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle, alueiden komitealle ja Keski- ja Itä-Euroopan jäsenyyttä hakeneille maille ympäristöpoliittisista liittymisstrategioista: Laajentumiseen liittyvien haasteiden kohtaaminen yhdessä Keski- ja Itä-Euroopan jäsenyyttä hakeneiden maiden kanssa (KOM(98)0294 - C4-0380/98)

Ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunta

Esittelijä: Riitta Myller

DOC_FI\RR\374\374760

PE 229.843/lop.

SISÄLTÖ

	<u>Sivu</u>
Asian käsittely	3
A. PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS	4
B. PERUSTELUT	9

ASIAN KÄSITTELY

Komissio välitti 25. toukokuuta 1998 päivätyllä kirjeellä Euroopan parlamentille tiedonantonsa ympäristöpoliittisista liittymisstrategioista: Laajentumiseen liittyvien haasteiden kohtaaminen yhdessä Keski- ja Itä-Euroopan jäsenyyttä hakaneiden maiden kanssa.

Parlamentin puhemies ilmoitti 1. heinäkuuta 1998 pidetyssä istunnossa lähettäneensä kyseisen asiakirjan asiasta vastaavaan ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokuntaan sekä lausuntoa varten ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokuntaan.

Valiokunta oli nimittänyt 25. helmikuuta 1998 pitämässään kokouksessa esittelijäksi Riitta Myllerin.

Valiokunta käsittelee komission valmisteluasiakirjaa ja mietintöluonnosta 17. helmikuuta ja 17. maaliskuuta 1999 pitämässään kokouksissa.

Viimeisessä näistä kokouksista se hyväksyi päätöslauselmaesityksen äänin 23 puolesta, 2 vastaan.

Äänestyksessä olivat läsnä seuraavat jäsenet: puheenjohtaja Ken Collins; esittelijä Myller; d'Aboville, Blokland, Bowe, Cabrol, Campos, Damiao (Needlen puolesta), Eisma, Estevan Bolea (Campoy Zuecon puolesta), Flemming, Graenitz, Hulthén, Kirsten Jensen, Kokkola, Kuhn, Lienemann, McKenna, Marinucci, Pollack, Roth-Behrendt, Schleicher, Tamino, Valverde López ja Virgin.

Ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokunnan lausunto esitetään suullisesti täysistunnossa.

Mietintö jätettiin käsiteltäväksi 18. maaliskuuta 1999.

Määräaika tarkistusten jättämiselle ilmoitetaan sen istuntojakson esityslistaluonnoksessa, jonka aikana mietintöä käsitellään.

A
PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

Päätöslauselma komission tiedonannosta neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle, aluekomitealle sekä Keski- ja Itä-Euroopan hakijamaille: "Ympäristöpoliittiset liittymisstrategiat: Laajentumiseen liittyvien haasteiden kohtaaminen yhdessä Keski- ja Itä-Euroopan jäsenyyttä hakeneiden maiden kanssa" (KOM(98)0294 - C4-0380/98)

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon komission tiedonannon KOM(98)0294 - C4-0380/98⁽¹⁾,
 - ottaa huomioon Amsterdamin sopimuksen ja erityisesti sen 2, 3 ja 6 artiklan,
 - ottaa huomioon komission tiedonannon Agenda 2000:sta: kohti vahvempaa ja laajempaa unionia (KOM(97)2000 - C4-0371/97) ja parlamentin 4. joulukuuta 1997 antaman päätöslauselman⁽²⁾,
 - ottaa huomioon komission tiedonannon integraatioon tähtäävästä kumppanuudesta (KOM(98)0333 - C4-0410/98) ja parlamentin 5. marraskuuta 1998 antaman päätöslauselman⁽³⁾,
 - ottaa huomioon Wienissä 11. - 12. joulukuuta 1998 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmät,
 - ottaa huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen Euroopan yhteisön poliittisen ympäristöalan toimintaohjelman "Kohti kestävä kehitystä" tarkistamisesta⁽⁴⁾,
 - ottaa huomioon tutkimusta, teknologista kehittämistä ja esittelyä koskevan Euroopan yhteisön viidennen puiteohjelman (KOM(97)0142 - C4-0186/97)⁽⁵⁾,
 - ottaa huomioon ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunnanlausunnon mietinnön (A4-0123/99),
- A. katsoo, että unionin tuleva laajentuminen Keski- ja Itä-Euroopan maiden alueelle merkitsee suurinta viimeaikaista haastetta sekä hakijamaille että EU:lle; samalla laajentuminen merkitsee huomattavaa tilaisuutta parantaa Euroopan ympäristön kokonaistilannetta,
- B. katsoo, että ympäristön tulisi olla eräs tärkeimmistä laajentumisneuvotteluissa käsiteltävistä aiheista,

⁽¹⁾ EYVL...

⁽²⁾ EYVL C 388, 22.12.1997, s. 17.

⁽³⁾ EYVL C 359, 28.11.1998, s. 15 ja 91.

⁽⁴⁾ EYVL L 275, 10.10.1998, s. 1.

⁽⁵⁾ EYVL C 173, 7.6.1997, s. 10.

- C. katsoo, että EU-jäsenyyden vähimmäisedellytyksenä on oltava se, että hakijamaat noudattavat yhteisön säännöstöä; siirtymäkauden pituus saa olla enintään 5 vuotta ja EU:n lainsäädännön täytäntöönpanolle on laadittava täsmälliset aikataulut ja lainsäädäntöohjelmia,
- D. katsoo, että EU-rahoituksen on oltava riittävän kohdennettua, jotta ympäristötilanteen paranemisen kautta saatava hyöty kyetään optimoimaan, ja että muiden alojen rahoituksessa olisi aina noudatettava ympäristövaatimuksia ja niihin olisi sisällytettävä laaja ympäristöarviointi;
1. Pitää välttämättömänä, että ympäristöasiat ovat laajentumisneuvottelujen tärkeä prioriteetti; tämä tulee varmistaa myös käytännön neuvotteluissa painottamalla, että jäsenyys voi toteutua vasta kun koko EU:n ympäristölainsäädäntö on hyväksytty ja pantu täytäntöön; lisäksi on välttämätöntä, että hakijamaat sitoutuvat kansainvälisten ympäristösopimusten velvoitteisiin ennen jäsenyyttä;
 2. Pyytää komissiota antamaan liittymisperusteiden realistisuuden varmistamiseksi luettelon EU:n ympäristölainsäädännön tärkeimmistä osista, joita hakijamaiden on noudatettava liittymisestä alkaen; tämän luettelon on periaatteessa oltava samanlainen kaikille hakijamaille; luettelo on laadittava objektiivisten ympäristöperusteiden pohjalta yhteistyössä neuvoston ja parlamentin kanssa; muun lainsäädännön täytäntöönpanoa koskevien neuvottelujen aikana on tehtävä sopimuksia, joista ilmenee selvät aikataulut ja rahoitusstrategia;
 3. Katsoo, että parlamentille on annettava säännöllisiä tietoja jäsenyyttä hakeneiden maiden toimintasuunnitelmista;
 4. Katsoo, että kaikkien KIE-maihin suunnattujen uusien kansallisten ja kansainvälisten investointien on oltava välittömästi yhdenmukaisia EU:n nykyisen lainsäädännön kanssa;
 5. On sitä mieltä, että ympäristöalan alue- ja paikallishallinnon kehittämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota kaikissa hakijamaissa; EU:n ympäristölainsäädännön mukauttaminen hakijamaiden lainsäädäntöihin vaatii mittavia resursseja ja hallinnon huomattavaa kehittämistä. Hallinnon kehittämiseen on varoja EU:n Phare-ohjelmassa. Näitä varoja on suunnattava erityisesti ympäristöhallinnon kehittämiseen, ympäristösäännösten ja kansainvälisten ympäristösopimusten noudattamisen vaatimiin infrastruktuuri-investointeihin. Tämän työn koordinointi on annettava hakijamaiden ympäristöviranomaisten tehtäväksi. Kansalaisjärjestöille on luotava asianmukaiset mahdollisuudet osallistua päätöksentekoon kaikilla tasoilla; pitää tärkeänä myös sitä, että hakijamaita tuetaan niiden pyrkimyksissä perustaa kiinteistölainsäädännön instituutioita, jotka takaavat ympäristön terveyden pitkällä aikavälillä;
 6. Katsoo, että Phare-ohjelmaa on kehitettävä niin, että siitä tulee tehokas tukivarojen jakamisen väline hakijamaille; ja että tämä edellyttää tehokasta ja hyvin toimivaa hallintoa;
 7. Pitää myönteisenä päätöstä muuttaa Phare-ohjelmaa niin, että sen vaikuttimena on kysynnän sijasta itse jäseneksi liittyminen; pyytää komissiota toteuttamaan tämän mahdollisimman pian;

8. On tietoinen siitä, että pk-yritysten kuten myös paikallis- ja alueviranomaisten on hankala saada lainaa ympäristöinvestointeja varten, ja pyytää siksi EJRKP:tä ja EIP:tä tutkimaan mahdollisuutta perustaa takuurahastoja, joiden avulla Keski- ja Itä-Euroopan maiden pankkien olisi helpompi myöntää lainoja ympäristöinvestointeja varten;
9. Pitää välttämättömänä, että eri lähteistä tulevaa yhteisön rahoitusta on kohdistettava erityisesti hankkeisiin, joilla vähennetään rajat ylittäviä päästöjä. Erityisesti on korostettava toimia, joilla vähennetään päästöjä ilmaan. Tällä on merkitystä laajemminkin esimerkiksi otsonikerroksen suojelun ja ilmastonmuutoksen ehkäisemisen sekä hakijamaiden metsien ja luonnon suojelun kannalta. Hakijamaita on myös kannustettava panemaan täytäntöön ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämistä (IPPC) koskeva direktiivi sekä ympäristövaikutusten arviointia (YVA) koskeva direktiivi. Myös jokia ja muita rajat ylittäviä vesistöjä on suojeltava erityistoimin. Alueellisilla yhteishankkeilla voidaan edistää mm. tärkeimpien veden ja ilman laatua koskevien puitedirektiivien täytäntöönpanoa;
10. Pitää välttämättömänä, että Itämeren alueen ympäristökysymykset nostetaan EU:n laajentumisen edistyessä entistäkin tärkeämpään asemaan. Itämeren alueellinen yhteistyö edellyttää EU:n nykyisten tukiresurssien tehokkaampaa koordinoimista; Interreg, Phare ja Tacis -ohjelmien yhteensovittamista on jatkettava alueiden välisessä ja rajat ylittävässä yhteistyössä, ja kaikkien näiden ohjelmien ympäristöluottuvuutta on lisättävä. Myös "kestävien kaupunkien" verkoston ohjelmaa on jatkettava ottamalla mukaan kaikki Itämeren piirissä olevat alueet. Tukea tähän toimintaan on ohjattava sekä kansallisena tukena että tukemalla koko alueen kattavia ohjelmia;
11. Muistuttaa, että vakavia ja nopeita ratkaisuja vaativia ongelmia liittyy erityisesti ydinturvallisuuteen ja säteilysuojaan. Pitää välttämättömänä, että hakijamaiden ydinturvallisuuden taso nostetaan vastaamaan kansainvälisiä normeja. Huonokuntoiset ydinreaktorit on suljettava. EIP:n, EJRKP:n, Maailmanpankin ja Pohjoismaiden investointipankin kaltaisten kansainvälisten rahoituslaitosten on osallistuttava korvaavien energiahankkeiden toteuttamiseen. Nykyisten ydinvoimaloiden kehittäminen on nähtävä osana yleisempää energiastrategiaa, joka sisältää kestävien ja kustannustehokkaiden uusiutuvien energialähteiden kehittämisen, jotka auttavat myös ratkaisemaan maailmanlaajuisia ympäristöongelmia. Ydinturvallisuuden parantamisen vuoksi vain uusimpaa ja parhaimpaa länsimaista teknologiaa saa käyttää; vähintäänkin on luovuttava jäsenyyttä hakeneiden maiden ydinvoimaloiden uudistamisesta vanhentuneen länsimaisen teknologian avulla;
12. Toteaa, että Keski- ja Itä-Euroopan hakijamaiden kansalaisille on annettava runsaasti asiantuntevaa tietoa oman maansa ydinturvallisuuden tasosta;
13. Ottaa huomioon, että liikenneinvestoinnit ovat energiainvestointien ohella kestäväen kehittämisselityikan kannalta ratkaisevan tärkeitä. Liikenneverkkojen on perustuttava olemassa olevaan runkoon ja ne on rakennettava ympäristön huomioonottavan ja kustannustehokkaan kansalliseen liikennestrategian mukaisesti. ISPA:n ja muiden EU:n rahoitustukien tulisi kohdistua ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittavan joukkoliikenteen, kuten rautateiden ylläpitämiseen ja tukemiseen. Myös kaupunkien julkisen liikenteen verkot on nähtävä osana Euroopan laajuisia verkostoja. Ympäristöystävällisillä liikennehankkeilla on erityisen suuri vaikutus suurten kaupunkien ilman laatuun;

14. On vakuuttunut, että ympäristö ja tuotanto voivat olla yhtäaikaan hyötyjiä mikäli ympäristönäkökohdat sisällytetään alusta lähtien täydellisesti eri alojen politiikkaan ja investointipäätöksiin; kaikkien uusien investointien tulee olla täysin yhteisön säännösten mukaisia; tämän periaatteen toteuttaminen on oltava ehtona yhteisrahoitukselle; myös kansainvälisten rahoituslaitosten on pidettävä tätä ohjenuoranaan; vaatimus tulee sisällyttää oikeudellisesti sitovana velvoitteena liittymissopimukseen myös liittymisen jälkeiselle ajanjaksolle;
15. Korostaa, että yhteisön voimassaolevan lainsäädännön toimeenpano ei saa hakijamaissa jäädä lopulliseksi ympäristöpolitiikan tavoitteeksi; Amsterdamin sopimuksella määrätään velvoitteesta sisällyttää ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset kaikkeen yhteisön politiikan määrittelyyn ja toteuttamiseen; ympäristönäkökohtien integroiminen muihin politiikan osa-alueisiin tulee olla jatkuvaa työtä; tavoitteiden saavuttamista on tarkasteltava säännöllisesti Eurooppa-neuvoston tasolla; jäsenyysneuvottelujen edetessä tarkasteluprosessiin tulee ottaa myös hakijamaat;
16. On tyytyväinen, että hakijamaiden luonnonsuojelun taso kelpaa esimerkiksi monelle nykyiselle EU:n jäsenmaalle; monissa hakijamaissa on meneillään yksityistämisprosessi, joka saattaa vaarantaa suojelualueiden ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä; pitää tärkeänä, että hakijamaat luovat selvät pelinsäännöt suojeltavista alueista ja korvauksista; maiden luonnonsuojelulainsäädäntö on saatava ajantasalle ja luonto- ja lintudirektiivit vietävä osaksi kansallista lainsäädäntöä,
17. Pelkää, että hakijamaiden hyvä luonnonsuojelun taso vaarantuu maa- ja metsätalouden tehostumisen ja teiden rakentamisen seurauksena; pitää näin ollen välttämättömänä, että LIFE -rahastoon otetaan erityinen lisäpanostus hakijamaiden tarpeita varten; suojelualueet eivät kuitenkaan yksin riitä vastaamaan Euroopan luonnon monimuotoisuudesta; biodiversiteetin säilyttäminen on huomioitava kaikessa taloudellisessa toiminnassa;
18. Näkee suuria mahdollisuuksia edistää EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa kestäväkehityksen periaatteiden mukaiseksi, mikäli hakijamaiden kehityksessä hypätään yli maatalouden teho- ja kemikalisoitumisvaihe ja siirrytään suoraan luonnonmukaisempaan tuotantoon; yhteisrahoituksen tulee kannustaa hakijamaiden viljelijöitä tähän suuntaan; tällä olisi myös ohjaavaa merkitystä nykyisille jäsenmaille;
19. Katsoo, että ympäristöystävällisemmän maatalouden kehittämiseen on ryhdyttävä yhteistyössä paikallisen väestön kanssa sen tarpeet ja toiveet huomioon ottaen, koska on tärkeää rohkaista myös maataloustuottajien järjestöjä osallistumaan ympäristötavoitteen kehittämiseen ja niiden sisällyttämiseen maatalouden toimenpiteisiin;
20. Korostaa sitä, että liittymistä valmistelevien tukivälineiden on oltava riittävän yhtenäisiä ollakseen tehokkaita. Eri välineiden on vahvistettava lisäysperiaatetta ja yhden hankkeiden kokonaisuuden rahoituksen pitäisi pääsääntöisesti tulla yhden rahoitusvälineen kautta. Tuki on keskitettävä suunniteltua enemmän jäsenyyttä edeltävään aikaan, tarkoituksena varmistaa EU:n lainsäädännön menestyksellinen sisällyttäminen hakijamaiden lainsäädäntöön. Jäsenyyttä edeltävä tuki ja jäsenyyden aikainen tuki pitäisi EU:n talousarviossa ryhmitellä saman nimikkeen alle, jotta laajentumisprosessin vaatima riittävä jousto voidaan varmistaa;

21. Katsoo, että tavallisten kansalaisten osallistumisen lisääminen vaatii tuen suuntaamista ensi sijassa kansalaisjärjestöille, jotka toimivat ympäristönsuojelun, kansanterveyden ja kuluttajansuojelun alalla;
22. Katsoo, että yleistä ympäristötietoisuutta on edistettävä Agenda 21:n mukaisen paikallisen ympäristötoiminnan vahvistamiseksi;
23. Katsoo, että tietotaidon vaihtoa jäsenvaltioiden paikallisen tason järjestöjen ja hakijamaiden paikallisen tason järjestöjen välillä on lisättävä;
24. Pitää erittäin tarpeellisena sitä, että hakijamaiden kansalaisille tiedotetaan asianmukaisesti ja laajasti ympäristöpoliittisista asioista. Nykyisille ja mahdollisesti myös myöhemmin perustettaville kansalaisjärjestöille on annettava aktiivisia tiedotustehtäviä ja viranomaisten on annettava kansalaisjärjestöille rahoitus- ja organisaatiotukea tässä tehtävässä;
25. On ehdottomasti sitä mieltä, että laajentumisprosessi on suuri mahdollisuus parantaa Euroopan ympäristön tilaa; tavoitteena tulee olla kestävä kehitys, johon päästään kehittämällä ja toimeenpanemalla ympäristölainsäädäntöä ja integroimalla ympäristökysymykset kaikkeen muuhun politiikkaan; tämä vaatimus tulee esittää yhtäläillä nykyisille kuin tulevillekin EU:n jäsenmaille;
26. Kehottaa puhemiöstään välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle, komissiolle, talous- ja sosiaalikomitealle, alueiden komitealle, jäsenvaltioiden parlamenteille sekä hakijamaiden hallituksille ja parlamenteille.

B

PERUSTELUT

Johdanto

EU:n tuleva laajentuminen on suuri haaste sekä Euroopan unionille että Keski- ja Itä-Euroopan hakijamaille. Ympäristökysymyksille tullaan antamaan huomattavasti suurempi paino kuin aikaisemmin. Tilanne on myös hyvin erilainen kuin viime laajentumiskierroksella, jolloin hakijamaiden ympäristölainsäädäntö oli monin osin kehittyneempää kuin EU:n voimassa olleet säädökset. Euroopan unionille on myös hyväksytty uusi perussopimus, Amsterdamin sopimus, jossa määrätään velvoitteesta sisällyttää ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset yhteisön politiikan määrittelyyn ja toteuttamiseen. Lisäksi Agenda 2000 -tiedonannossa edellytetään, että EU:n tulevan alue- ja rakennepolitiikan tulee sisältää myös tavoitteet ympäristön parantamisesta ja suojelusta.

Näiden vaatimusten toteuttamiseksi komissio on omana tiedonantonaan esittänyt Eurooppa-neuvostolle strategian ympäristönäkökohtien sisällyttämiseksi EU:n politiikkaan (integraatiokumppanuus). Parlamentti ei omassa päätöslauselmassaan marraskuussa 1998 kuitenkaan pitänyt komission tiedonantoon sisältyviä suosituksia riittävän yksityiskohtaisina, jotta niillä kyettäisiin varmistamaan nopea ja vakaa kehitys kohti ympäristökysymysten integroimista läpäisyperiaatteella kaikkeen EU:n politiikkaan. Parlamentti piti myös puutteellisena olemassa olevia yhteisön suuntaviivoja ja indikaattoreita, joilla edistymistä voitaisiin seurata. Laajentumisstrategian menestyksellinen läpivieminen niin, että ympäristökysymyksiä painotetaan sopimusten edellyttämällä tavalla, vaatii myös omat suuntaviivat ja indikaattorit, joiden avulla neuvotteluprosessin kuluessa voidaan seurata miten tavoitteiden toteutumisessa on edistytty. Wienin Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota antamaan ympäristöpolitiikan läpäisyperiaatteen edistymistä koskevan kertomuksen Kölnin huippukokoukselle. Asiaa tullaan tarkastelemaan myös Helsingin huippukokouksessa. Tarkasteluprosessin tulee olla jatkuva myös niin, että jäsenyysneuvottelujen edetessä raportointiin lisätään hakijamaiden edistymisen tällä alueella.

Euroopan unionin viidennen ympäristöalan toimintaohjelman tarkistus on myös tuonut uusia haasteita ympäristöpolitiikalle. Tarkistetussa ohjelmassa on lueteltu yksityiskohtaisesti yhteisön ensisijaiset tavoitteet eri politiikan aloilla, kuten maatalous-, liikenne-, energia-, teollisuus-, ja matkailupolitiikassa. Jotta ympäristökysymysten integroiminen onnistuisi, on nämä kysymykset sisällytettävä täysimääräisesti myös laajentumisstrategiaan ja hakijamaiden kanssa käynnistyviin kahdenvälisiin neuvotteluihin.

Euroopan unionin laajentumisen ympäristöhaasteet

Kaikenkaikkiaan ympäristöasiat ovat työläs ja monin osin vaikeakin yhteisö- ja yhteiskuntapolitiikan osa-alue EU:n jäsenyyttä hakeneille Keski- ja Itä-Euroopan maille. Näiden maiden ympäristöongelmat ovat mittavia eikä ongelmien ratkaisemiseen ole käytettävissä tarvetta vastaavia voimavaroja. Ympäristön tila on tosin parantunut näissä maissa vuodesta 1989 lähtien, mutta alueella on edelleen vakavia ihmisten terveyttä ja ympäristöä vaarantavia ongelmia. On myös pelättävissä, että talouskasvu nykyisin tuotantomenetelmin ja käytössä olevan teknologian varassa lisää ympäristöongelmia. Toisaalta hakijamaissa on laajoja alueita lähes koskematonta luontoa, joilla on merkitystä koko Euroopan luonnon monimuotoisuudelle. Tulevien vuosien haasteena on säilyttää nämä arvokkaat alueet ja samalla kehittää ja hallita markkinatalouteen sopivaa, talouden ja ympäristön kannalta kestävää järjestelmää.

Nykyiset ympäristöongelmat johtuvat pitkään jatkuneista puutteista ja laiminlyönneistä vesihuollossa ja jätehuollossa sekä teollisuuden, energiantuotannon ja nykyisin rajusti kasvavan liikenteen päästöistä ilmaan. Talousvesi on laajalti laadultaan ala-arvoista ja vesistöjen yleinen ympäristötila on heikko. Ilmanlaatu monilla tiheään asutuilla alueilla on rikkidioksidi-, hiukkas- ja raskasmetallipäästöjen takia terveyden kannalta arveluttavan huono. Reaktioturvallisuudesta ei ole ydinenergian tuotannossa huolehdittu asianmukaisesti.

Suuria ongelmia liittyy myös ydinjätteiden säilytykseen. On välttämätöntä, että hakijamaiden ydinturvallisuustaso nostetaan vastaamaan kansainvälisiä normeja. Huonokuntoiset reaktorit tulee sulkea. Komissio omassa tiedonannossaan edellyttää paitsi teknisiä parannuksia myös institutionaalisia uudistuksia, jotta ydinlaitosten käyttöturvallisuutta voitaisiin lisätä. Ydinturvallisuuden lisääminen on nähtävä myös osana yleisempää energiastrategiaa, jossa parannetaan energiatehokkuutta, säästetään energiaa ja kehitetään vaihtoehtoisia ja täydentäviä uusiutuvia energialähteitä. Niinpä energiasektorilla tuleekin kehittää kustannustehokkaita ratkaisuja, joilla on vaikutusta myös maailmanlaajuisten ympäristöongelmien ratkaisussa. Näiden uusien sovellusten mahdollisimman pikainen käyttöönotto hakijamaissa lisää myös niiden kilpailukykyä ja tätä kautta parantaa sopeutumista EU:n sisämarkkinoilla sekä vähentää ympäristö- ja työllisyyskysymysten välistä vastakkainasettelua.

EU:n "itälaajentumisella" onkin myönteisiä vaikutuksia ympäristöön, kun EU-jäsenyydestä seuraa, että näiden maiden omat ympäristövaatimukset tiukkenevat, talouskasvu saa kestäväen perustan ja maa pystyy noudattamaan kansainvälisiä ympäristösopimuksia. Jotta tähän päästään on varmistettava, että yhteisön lainsäädäntö saatetaan osaksi hakijamaiden kansallista lainsäädäntöä jo ennen jäsenyyttä. On myös varmistettava, että lainsäädäntö pannaan täytäntöön ja sitä noudatetaan. Jokaisen hakijamaan kanssa tulee neuvotella erikseen kunkin maan tilanteesta lähtevä realistinen aikataulu ja mikäli tarpeita mahdollisiksi siirtymäajoiksi ilmenee on hakijamaan se itse neuvottelujen kuluessa osoitettava. Päätökset siirtymäajoista tulee tehdä vasta perusteellisen analyysin jälkeen hyvin yksilöidysti ja tarkkaan toteuttamisaikatauluun sidotusti. Euroopan parlamentti on aikaisemmissa yhteyksissä hyväksynyt kannanoton, jonka mukaan yli viiden vuoden siirtymäaikoja ei missään tapauksessa tulisi sallia.

Agenda 2000 -asiakirjassa ehdotetaan erityisen strategian luomista ympäristöalan lainsäädännön antamista ja täytäntöön panoa varten. Tämä strategia yhdistetään yhteisön vahvistettuun liittymistä edeltävään avustusstrategiaan. " Yhdessä unionin kanssa on laadittava realistisia kansallisia pitkän aikavälin strategioita, joiden avulla eroja tasataan asteittain ja tehokkaasti. Strategioiden soveltamiseen olisi ryhdyttävä kaikissa maissa jo ennen liittymistä. Erityisen tärkeää ovat veden ja ilman saastumisen estämiseen liittyvät toimenpiteet. Näissä strategioissa olisi otettava huomioon tärkeimmät painopistealueet ja tavoitteet, joihin olisi pyrittävä jo ennen liittymistä. Lisäksi on laadittava aikataulu säädösten täydelle noudattamiselle. Näistä seikoista aiheutuvat veloitteet on sisällytettävä liittymissopimuksiin. Kaikissa uusissa investoinneissa olisi noudatettava yhteisön säännöstöä. Erityisesti yksityiseltä sektorilta on löydettävä merkittäviä kotimaisia ja ulkomaisia rahoituslähteitä tukemaan näitä strategioita. Unioni voi myöntää vain osan rahoituksesta."

On kuitenkin muistettava, että vain nykyaikaistamalla teollisuutta ja yhteiskunnallisia infrastruktuureja sekä varmistamalla tuotteiden terveellisyys ja turvallisuus päästään tehokkaaseen ja kilpailukykyiseen tuotantoon mikä on myös hakijamaiden edun mukaista pitkällä aikavälillä. Suurin osa jäsenyyttä hakeneista maista pyrkiikin jo luomaan tilaa ympäristöinvestoinneille. Tällä hetkellä ympäristömenot ovat hakijamaissa keskimäärin samalla tasolla kuin EU:ssa tai jopa suuremmat suhteessa BKT:seen. Tunnustusta on annettava erityisesti hakijamaiden tämänhetkisel-

luonnonsuojelun tasolle. Luonnonsuojeluseikkojen nostaminen selkeästi esiin maiden ympäristösuojeluvalltina ja esimerkkinä muulle Euroopalle tarjoaa myös hyvän ja tärkeän mahdollisuuden kahdensuuntaiseen kehittämiseen EU:n ja hakijamaiden välillä.

Laajentumisen rahoitukselliset haasteet

Täydelliset, kaikkia kymmentä hakijamaata yhteisesti koskevat investointikustannukset ympäristöalan säännösten toteuttamiseksi ovat komission arvioiden mukaan noin 120 miljardia eua. Komissio painottaa Agenda 2000 -asiakirjassa, että hakijamaiden tulee itse vastata suurimmasta osasta kustannuksista ja taloudellisen tuen on tultava pääosin yksityiseltä sektorilta.

Vuosina 1998 - 1999 Phare-ohjelma pysyy tärkeimpänä yhteisön käyttämänä rahoitusinstrumenttina, jonka kautta rahoitetaan laajentumisstrategiaa. Pharen osana vuosina 1998 ja 1999 on infrastruktuurien kehittämiseen liittyvä rahoitusväline LSIF (Large Scale Infrastructure Investment Facility). Vuoden 2000 alusta lähtien otetaan käyttöön myös uusi rakennepolitiikan väline ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-accession Assistance), joka on erityinen tukiväline ympäristö- ja liikenneinfrastruktuurin kehittämiseen. LSIF:ssa, samoin kuin sen jatkoksi tulevassa ISPA:ssa olisi päähuomio oltava sellaisilla liikenneinvestoinneilla, joista on rajat ylittävää, alueellista ja maailmanlaajuisia hyötyä ympäristölle. Erityisenä painopisteenä tulee olla raideliikenteen tukeminen. Itä-Euroopan hakijamaissa perinteisesti on raideliikenne ollut keskeinen sekä henkilöiden että tavaroiden kuljetusmuoto. On tärkeää, että olemassa olevaa infrastruktuuria tältä osin vahvistetaan. Ympäristön kannalta olisi todella suuri vahinko jos toimiva raideliikenne päästettäisiin rapistumaan ja se korvattaisiin maantiekuljetuksilla. Tuet olisi kohdennettava ympäristöystävällisten joukkoliikennejärjestelmien kehittämiseen suurkaupunkien ilman laadun parantamiseksi. Hakijamaiden julkisen liikenteen verkot olisi suunniteltava osana Euroopan laajuisia verkkoja. Phare ja ISPA soveltuvat parhaiten näiden hankkeiden rahoitusvälineiksi.

Agendan mukainen liittymistä edeltävä tuki jakautuu EU:n tulevien ohjelmien kesken seuraavasti: Phare-ohjelma 1,5 miljardia euroa/vuosi, ISPA 1 miljardi euroa/vuosi ja maatalouden tuki Sapard (Spatial Assistance Programme for Agriculture and Rural Development) 0,5 miljardia euroa/vuosi. Komission ehdottamaan rahoituskehukseen sisältyy vuosille 2000 - 2006 yhteensä 38 miljardin euron määräraha tänä aikana EU:n jäseneksi liittyvien maiden alue- ja rakennepolitiikan tukemiseen.

Näillä rajoitetuilla varoilla yhteisö pyrkii saavuttamaan maksimaalisen kerrannaisvaikutuksen kaikissa avustustoimissa. Yhteisön myöntämän rahoituksen on tarkoitus toimia katalysaattorina, joka tarjoaa tukea kansainvälisten rahoituslaitosten lainarahalle ja kansallisille resursseille. Tavoitteena on, että tällä tavoin saavutetaan 2 - 4 kertaa EU:n rahoituksen vertainen tuki.

Agenda 2000 -asiakirjassa oletetaan, että EU voisi ottaa uusia jäsenmaita vuodesta 2002 lähtien. Toisaalta komissio on todennut tiedonannossaan laajentumisen ympäristövaikutuksista, että "kun lähtökohdaksi otetaan, että kaikki olemassa oleva yhteisölainsäädäntö tulee siirtää ja toimeenpanna hakijamaissa, voidaan todeta, että tämä on mahdollista jo pelkästään taloudellisten realiteettien takia vain keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä."

Se miten ympäristölainsäädännön täytäntöönpano onnistuu on ratkaisevan tärkeää laajentumisen aikataululle. Toisaalta hakijamaille koituu myös taloudellista etua siitä, että ne uusivat vanhentuneen tuotantoinfrastruktuurinsa myös ympäristön kannalta uusimman tekniikan mukaiseksi. Voitaisiin jopa väittää, että hakijamaat saattaisivat saada merkittävää kilpailuetua nykyisiin jäsenvaltioihin verrattuna käyttämällä uusinta ja parasta markkinoilla saatavilla olevaa tekniikkaa vanhanaikaisempien ja saastuttavampien tekniikoiden asemesta.

Ympäristölainsäädännön täytäntöönpano on kiinni paitsi rahasta myös osaamisesta, erityisesti hallinnollisesta osaamisesta. Ympäristöinvestointien lisäksi tarvitaan ympäristöinstituutioiden vahvistamista sekä huolellista ja pitkäjänteistä suunnittelua. Uudistetulla Phare-ohjelmalla pyritään lisäämään hakijamaiden hallinnollista tehokkuutta uudistamalla ja kehittämällä rakenteita ja kouluttamalla virkamiehiä. Ohjelmasta tulisi myöntää entistä enemmän tukea ympäristösäännösten noudattamisen vaatimiin infrastruktuuri-investointeihin. On pidettävä huoli, että tuki kohdentuu tarkoituksenmukaisesti niin, että myös alueelliset viranomaiset ja ympäristöviranomaiset ovat vahvasti mukana sekä suunnittelussa että päätöksenteossa. Avoin yhteiskunta edellyttää myös, että kansalaisjärjestöillä on edustus päätöksenteossa ja että järjestöjen edellytyksiä osallistua aloitteellisesti ja aktiivisesti päätöksentekoprosessiin tuetaan.

Komissio on pannut alulle yhteistyöverkoston luomisen hakijamaiden välillä. Tämä toimisi samaan tapaan kuin 1992 perustettu IMPEL (Implementation and Enforcement of Environmental Law), jonka tarkoituksena on luoda impulsseja sen varmistamiseksi, että ympäristölainsäädäntöä sovelletaan tehokkaasti. Yhteistyöverkosto toimii läheisesti linkitettyinä IMPELiin ja käyttää sen kokemusta yhteisön ympäristölainsäädännön soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi hakijamaat otetaan mukaan Euroopan ympäristötoimisto EEA:n työhön erityisesti Euroopan ympäristön tilaa koskevien raporttien ja EU:n ympäristölainsäädännön täytäntöön panon osalta. Ympäristöhallinnon kehittämisessä tulisi hyödyntää liittymistä valmistelevien rahoitusvälineiden tarjoamia mahdollisuuksia, esimerkiksi Phare-ohjelman " Institution Building" -osaa.

Hakijamaat ovat jo voineet osallistua LIFE -ohjelmaan ja saada tukea sitä kautta. Jotta hakijamaiden luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä voitaisiin edes kohtuudella tukea, tarvitaan LIFE-rahastoon erityinen lisäpanostus hakijamaiden tarpeita varten. EU:n tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevat ohjelmat ovat yhä merkittävämmässä asemassa, kun yhteisön toimintaan pyritään ottamaan mukaan myös hakijamaiden toimijoita. Verkottumisen kautta tapahtuva yhteistyö helpottaa ja nopeuttaa rajat ylittävää ja monialaista ympäristöalan yhteistyötä. Lisäksi viidennen tutkimuksen puiteohjelman tietoyhteiskuntaa koskevaan tutkimusohjelmaan sisältyvä ympäristöalan toiminta luo yhteistyötä EU:n ja KIE-maiden kansallisten ja paikallisten viranomaisten välillä.

Alueellinen yhteistyö osana rajat ylittävää yhteistyötä Interreg-ohjelman ja pilottiohjelmien avulla voi osaltaan tehostaa ympäristöön suunnattavien voimavarojen tehokkaampaa hyödyntämistä EU:n lähialueilla. Niinpä edelleen on jatkettava ponnisteluja Interreg- Phare- ja Interreg-Tacis -ohjelmien nykyistä parempaan koordinointiin ja yhteensovittamiseen. Erityisesti Itämeren alueen ympäristökysymykset nousevat laajentumisen edistyessä entistä tärkeämpään asemaan, rajoittuahan alue neljään Euroopan unionin nykyiseen jäsenmaahan Suomeen, Ruotsiin, Tanskaan ja Saksaan sekä kolmeen hakijamaahan Viroon, Latviaan ja Liettuaan sekä yhteen ei hakijamaahan Venäjään. Kaikki nämä elementit huomioiden tulee tulevina vuosina edelleen vahvistaa vuoden 1999 budjetissa ensimmäistä kertaa esiintyvää itsenäistä Itämeren alueen kehittämiseen tarkoitettua budjettikohtaa. Jotta Itämeren alueen ongelmiin kyetään vastaamaan tulee Itämeriohjelmasta luoda yhtä merkittävä alueellinen yhteistyöohjelma kuin MED jo nykyään on.

Jäsenmaiden ja hakijamaiden kahdenvälisillä ohjelmilla tulee myös olemaan merkittävä asema liittymistä valmisteleavassa strategiassa. Ohjelmien koordinoiminen EU:n ohjelmien kanssa parantaa ja lisää toimintojen tehokkuutta.

Haasteet rakennepolitiikassa (ISPA)

Liittymistä valmisteleva rakennepolitiikan väline ISPA tukeutuu koheesiorahaston malliin. Sen pääasiallinen tavoite on lähentää hakijamaiden lainsäädäntö EU:n lainsäädäntöön ympäristön ja liikenteen alalla. Näiden alojen rahoitustarpeet ovat valtaisan olemassaoleviin mahdollisuuksiin verrattuna. Ympäristölainsäädännön mukauttamisen EU:n ympäristölainsäädäntöön on laskettu olevan 120 miljardia euroa ja tarvittavien liikenneinvestointien kustannukset 50 - 90 miljardia euroa 15 vuoden aikana. Tavoitteena on oltava, että liikenne- ja ympäristöinvestoinnit ovat tasapainossa niin, että ympäristöinvestoinnit saavat rahoituksesta vähintään 50 prosenttia. Myös tuettavien liikenneinvestointien tulee olla sopusoinnussa kestävä kehityksen, ympäristön parantamisen ja luonnonsuojelun kanssa. On myös välttämätöntä sisällyttää ympäristönäkökohdat yleiseurooppalaisen liikenneverkon suunnitteluun ja kehittämiseen. Liikenneverkkojen rakentamisen on myös perustuttava voimassa olevaan kaavoitukseen ja hankkeiden valmistelussa on ympäristöviranomaisten oltava aina mukana, jotta varmistetaan riittävän kattava ympäristövaikutusten arviointi.

Jotta erilaiset liittymistä valmistelevat välineet olisivat tehokkaita, niiden on oltava yhtenäisiä. Tähän pyritään asetuksella unionin jäsenyyttä hakeneille maille annettavan avun yhteensovittamisesta. Pyrkimys yhtenäisyyteen on pidettävä myös mielessä ympäristövaikutusten osalta. Kaikkien eri osien on edistettävä hakijamaiden mahdollisuuksia täyttää jäsenyyden edellytyksenä olevat ympäristövaatimukset. Samat vaatimukset on asetettava myös yksityiselle rahoitukselle ja kansainvälisten rahoituslaitosten lainoille ja sijoituksille.

Tuen intensiteetin tulee vaihdella sen mukaan miten hyvin ympäristönäkökohdat on yksittäisiin hankkeisiin sisällytetty. Jotta hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa ympäristökysymykset saavat riittävän painon, on ympäristön kannalta epäedullisissa hankkeissa oltava varojen takaisin perintä mahdollista. ISPA-tukien myöntämisen ehtona on oltava, että on luotu kansallinen liikenteen alan liittymisstrategia, jolla on konkreettinen investointiohjelma. Liikennestrategian olisi perustuttava kestäväan kehitykseen; sen ympäristövaikutuksia olisi arvioitava eri aloilla ja tästä saadut tulokset olisi otettava huomioon. Etusijalle olisi asetettava kustannustehokkaimmat ja ympäristöystävällisimmät hankkeet.

Haasteet maatalouspolitiikassa

Unioni perustelee yhteisen maatalouspolitiikan muuttamista tarpeella vastata maataloustuotteiden kovenevaan kilpailuun ja varautumisella WTO:n tulevaan neuvottelukierrokseen sekä EU:n laajentumisella. Taustalla on myös kuluttajien vaatimukset terveellisemmästä ja turvallisemmasta ruuan tuotannosta. Komissio esittää, että ympäristönäkökohdat otetaan entistä paremmin huomioon yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteissa. Tähän pyritään mm. siten, että hintatukea vähennetään ja maaseudun kehittämis- ja ympäristötukea lisätään aikaisemmasta. Tämä lähestymistapa sopii myös uusien jäsenmaiden tarpeisiin, koska se mm. tukee maatalouden rakenteellista sopeutumista.

Maatalouden tuotantomäärät ovat pienentyneet hakijamaissa poliittisten muutosten jälkeen merkittävästi. Niinpä maatalouden ympäristöongelmat ovat Euroopan itäosissa huomattavasti pienemmät kuin nykyisissä EU-maissa. Monin osin kehittymätön maa- ja metsätalous on myös pitänyt yllä hakijamaiden luonnon monimuotoisuutta. On selvää, että taloudellisten olosuhteiden parannuttua myös maataloudessa tapahtuu muutoksia eikä välttämättä ympäristön kannalta toivottuun suuntaan. EU:n tuella (mm. Sapard) on varmistettava maatalouden rakenteiden muuttamista ympäristön kannalta kestäväällä tavalla jo jäsenyyttä edeltävänä aikana. Eritystä huomiota onkin kiinnitettävä maatalouden rakenteiden kestäväan mukauttamiseen. Hakijamaissa ei tulisi lainkaan siirtyä EU:n nykyiseen tehomatalouteen vaan pyrkiä hyppäämään askel pidemmälle

yli maatalouden teho- ja kemikalisoitumisvaiheen ja siirtyä suoraan seuraavaan vaiheeseen eli luonnonmukaiseen tuotantoon.

Haasteet kuluttajapolitiikassa

Hakijamaille ja myöhemmin uusina jäsenmaina sisämarkkinoilla toimiville maille tulee olemaan suuri haaste saattaa elintarviketuotannon laatu ja turvallisuus kuluttajien vaatimalle tasolle. Onkin välttämätöntä, että hakijamaille on riittävät valvonta- ja tarkastusrakenteet elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseksi. Pääpaino näiden rakenteiden kehittämisessä on oltava liittymistä edeltävällä kaudella.

Kokonaisuutena hakijamaiden kuluttajasuoja on vielä kaukana tehokkaasta kuluttajasuojasta erityisesti alueilla, jotka johtuvat muutoksista talouden rakenteessa. Sen sijaan joidenkin hakijamaiden kuluttajalainsäädäntö tietyillä aloilla kuten mainonta, tuotevastuu ja tuoteturvallisuus ovat jopa pidemmälle meneviä kuin EU:n vastaavat säädökset. Tälläkin alueella tulee edellyttää, että yhteisölainsäädäntö, niiltä osin kun se on edistyneempää, saatetaan EU:n tasolle. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että hakijamaat kehittävät riittävät rakenteet varmistamaan kuluttajalainsäädännön tehokas täytäntöönpano.

Lopuksi

Ympäristöasiat ovat laajentumisneuvottelujen tärkeimpiä kysymyksiä. Laajentumisprosessi on suuri mahdollisuus parantaa Euroopan ympäristön tilaa. Tavoitteena tulee olla kestävä kehitys, johon pyritään kehittämällä ja toimeenpanemalla ympäristölainsäädäntöä ja yhdenmällä ympäristönäkökulmaa kaikille toimialoille kuten, liikenteeseen, maatalouteen ja energiantuotantoon. Ympäristöalan säännösten siirtäminen tulevien jäsenmaiden lainsäädäntöön ei siten ole päätepiste vaan välttämätön välietappi matkalla kestävämmän kehityksen Eurooppaan.

Jotta tavoitteet saataisiin toteutettua ja varmistettua, että tuleville uusille jäsenmaille annetaan riittävästi tukea päästä myös ympäristökysymyksissä jäsenyyden edellyttämään valmiuteen, on Agendassa esitellyt tuet hakijamaille keskitettävä jäsenyyttä edeltävään aikaan. Tästä syystä sekä ISPA, maataloudelle suunnattava tuki (Sapard) ja Phare- ohjelma olisi ryhmitettävä saman talousarvio otsakkeen alle, jotta varmistettaisiin riittävä jousto mikäli liittymisprosessi viivästyy komission varsin optimistisesta aikataulusta. Tarkoituksenmukaista olisi varmistaa, että uusille jäsenille tarkoitetuista varauksista voitaisiin tarvittaessa siirtää varoja jäsenyyttä edeltäviin toimiin.